

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ  
ФАКУЛЬТЕТ ХІМІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ  
КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

## **СИЛАБУС**

**вибіркового освітнього компонента**

### **ФІТОЦЕНОЛОГІЯ**

(назва освітнього компонента)

**підготовки** \_\_\_\_\_ **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**  
(назва освітнього рівня)



Силабус: Фітоценологія  
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти.  
ОПП Екологія

**Силабус освітнього компонента «ФІТОЦЕНОЛОГІЯ»** підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

**Розробник:** Савчук Л. А., доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища, кандидат біологічних наук, доцент

**Погоджено**

Гарант  
освітньо-професійної програми:

Цьось О. О.

**Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри екології та охорони навколишнього середовища**

протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

Радзій В. Ф.



## I. Опис освітнього компонента

| Найменування показників            | Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень                                                                                                     | Характеристика освітнього компонента |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| Денна (очна) форма здобуття освіти | Галузь знань:<br>Е Природничі науки, математика та статистика<br>Спеціальність:<br>Е2 Екологія<br>Освітньо-професійна програма: Екологія, перший (бакалаврський) рівень освіти | Вибіркова                            |
| 150 год.<br>5 кредити              |                                                                                                                                                                                | Рік навчання – 2                     |
|                                    |                                                                                                                                                                                | Семестр –4                           |
| ІНДЗ: немає                        |                                                                                                                                                                                | Лекції – 10 год.                     |
|                                    |                                                                                                                                                                                | Практичні – 20 год.                  |
|                                    |                                                                                                                                                                                | Самостійна робота – 110 год.         |
|                                    |                                                                                                                                                                                | Консультації – 10 год.               |
| Форма контролю: залік              |                                                                                                                                                                                |                                      |
| Мова навчання                      |                                                                                                                                                                                | Українська                           |

## II. Інформація про викладача

|                  |                                                                                                     |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ППП              | Савчук Людмила Анатоліївна                                                                          |
| Науковий ступінь | кандидат біологічних наук                                                                           |
| Вчене звання     | доцент                                                                                              |
| Посада           | доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища                                         |
| Телефон          | +380661334533                                                                                       |
| e-mail           | <a href="mailto:Savchuk.Lyudmyla@vnu.edu.ua">Savchuk.Lyudmyla@vnu.edu.ua</a>                        |
| Дні занять       | <a href="http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi">http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi</a> |

## III. Опис освітнього компонента

### 1. Анотація ОК

Силабус вибіркового освітнього компонента «Фітоценологія» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

**Основні положення ОК** – необхідність та особливості вивчення і розробки концепції, пошук шляхів збереження природного різноманіття за допомогою створення об'єктів природно-заповідного фонду в умовах наростання у природних екосистемах необоротних змін, спричинених антропогенним впливом, особливо після масштабного руйнування внаслідок військових дій на



території України, закономірності взаємодії живої природи з факторами оточуючого середовища та їх адаптивними реакціями на зміни показників цих факторів. що потребує у здобувачів освіти ЗВО набуття теоретичних знань і практичних навичок.

**Об'єктом** вивчення ОК є процеси, які відбуваються у еко-біологічних системах різних регіонів та громад.

**Предметом** вивчення ОК є показники, які характеризують стан екологічної, біологічної сфер регіонів та громад.

## 2. Мета і завдання освітнього компонента

**Метою** вивчення ОК «Фітоценологія» є ознайомити студентів із закономірностями організації фітоценозів та факторами, які впливають на їх організацію; ознаками рослинного угруповання та їх динамікою, основними підходами до класифікації рослинності; класифікацією по домінантах та еколого-флористичною класифікацією (система Браун-Бланке); короткою характеристикою вищих одиниць (класів і порядків) рослинності України

**Основними завданнями** сформувані у студентів систему знань про теоретичні положення і закономірності фітоценології, флористичні і ценотичні особливості фітоценозів, їх динаміку, основні підходи до класифікації рослинних угруповань, еколого-флористичну класифікацію (систему Браун-Бланке), характеристику вищих одиниць (класів і порядків) рослинності України; виробити у студентів навички виділяти фітоценози, досліджувати їх динаміку, використовувати основні підходи до класифікації рослинних угруповань, еколого-флористичну класифікацію (систему Браун-Бланке), вміти класифікувати фітоценози.

## 3. Soft skills

Ключові soft skills, які набудуть здобувачі освіти:

- критичне мислення – здатність аналізувати стан біорізноманіття, оцінювати причини його деградації, критично осмислювати наукові дані та екологічні концепції;

- аналітичні навички – уміння інтерпретувати екологічні показники, працювати з результатами польових і камеральних досліджень, узагальнювати інформацію про структуру та функціонування біоценозів;

- системне мислення – розуміння взаємозв'язків між видами, екосистемами та абіотичними факторами, усвідомлення ролі біорізноманіття у забезпеченні стабільності екосистем і екосистемних послуг;

- екологічна відповідальність та етичне мислення – формування ціннісного ставлення до живої природи, усвідомлення відповідальності людини за збереження видового та ландшафтного різноманіття;



- навички наукової комунікації – здатність аргументовано представляти результати екологічних досліджень, працювати в команді під час обговорення проблем збереження біорізноманіття;

- навички прийняття рішень – уміння обґрунтовувати заходи зі збереження та відновлення біорізноманіття, оцінювати ефективність природоохоронних стратегій;

- інформаційна та цифрова грамотність – здатність працювати з науковими джерелами, базами даних щодо біорізноманіття, картографічними та статистичними матеріалами;

- міждисциплінарне мислення – уміння поєднувати екологічні, біологічні, соціально-економічні аспекти при аналізі проблем збереження біорізноманіття;

- проектне та командне мислення – здатність співпрацювати у групі під час виконання дослідницьких і природоохоронних проєктів, планувати та презентувати результати спільної роботи.

Таким чином, вивчаючи ОК, магістри опановують не тільки наукові й професійні компетентності, а й «м'які» навички, які забезпечують їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

#### 4. Структура освітнього компонента

| Назви змістових модулів і тем                                 | Кількість годин |              |                    |       |              | ФК/<br>Бали |
|---------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|--------------------|-------|--------------|-------------|
|                                                               | Усього          | у тому числі |                    |       |              |             |
|                                                               |                 | Лек.         | Практ.<br>(Семін.) | Конс. | Сам.<br>роб. |             |
| 1                                                             | 2               | 3            | 4                  | 5     | 6            | 7           |
| <b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.<br/>ФІТОЦЕНОЗ, ТА ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ</b> |                 |              |                    |       |              |             |
| Тема 1. Фітоценологія – система знань про рослинний покрив    | 26              | 2            | 2                  | 2     | 20           | ДС/14       |
| Тема 2. Система знань про рослинний покрив – фітоценологія    | 28              | 2            | 4                  | 2     | 20           | ТР/14       |
| Тема 3. Структура фітоценозів                                 | 28              | 2            | 4                  | 2     | 20           | РМГ/14      |
| Контрольна робота                                             |                 |              |                    |       |              | КР/15       |
| Разом за змістовим модулем 1                                  | 82              | 6            | 10                 | 6     | 60           | 57          |
| <b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.<br/>КЛАСИФІКАЦІЯ РОСЛИННОСТІ</b>       |                 |              |                    |       |              |             |
| Тема 4. Водна, прибережна та лучна рослинність                | 34              | 2            | 4                  | 2     | 26           | Т/14        |
| Тема 5. Галофітна та псамофітна рослинність                   | 34              | 2            | 6                  | 2     | 24           | ДС/14       |
| Контрольна робота                                             |                 |              |                    |       |              | КР/15       |
| Разом за змістовим модулем 2                                  | 68              | 4            | 10                 | 4     | 50           | 43          |
| <b>Усього годин / Балів</b>                                   | 150             | 10           | 20                 | 10    | 110          | 100         |



Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, КР – контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору та ін.

#### **IV. Політика оцінювання**

##### **Політика викладача щодо здобувача освіти**

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- відвідування занять є обов’язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали;
- відвідування (або відпрацювання) усіх занять;
- наявність конспекту лекції чи самопідготовки;
- активна участь у практичних заняттях (відповіді на запитання, доповнення);
- вчасне виконання домашніх завдань з самостійної роботи;
- за наявності об’єктивних причин (напр.: хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

##### **Політика щодо академічної доброчесності**

Вивчаючи цей ОК, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності (<https://surl.lu/pkiplb>), зокрема:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

##### **Політика щодо дедлайнів та перескладання**

Виконання усіх форм робіт, які підлягають оцінюванню, відбувається у визначені розкладом терміни. Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захищеним у час передбачений графіком консультацій. Терміни ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

**Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті**



Визнання результатів навчання отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<https://surl.li/zwprcok>).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах та ін.) на тематику, яка відповідає темам ОК, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

### **Можливість отримати додаткові (бонусні) бали**

Процедура отримання додаткових балів регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/jmj sca>). Згідно із Силабусом ОК здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт та ін. й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету хімії та екології. При цьому загальна кількість балів за поточну роботу, не може перевищувати 100 балів.

## **V. Підсумковий контроль**

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/jmj sca>).

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю (опитування на практичних заняттях, контрольні роботи). Завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів.

Семестровий залік виставляється за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ОК. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету (директор інституту).



### Питання заліку

1. Визначення фітоценології, як науки, її об'єкт та завдання
2. Поняття про фітоценоз та його відмінність від випадкового скупчення рослин.
3. Зв'язок фітоценології з екологією, ботанікою та біогеоценологією.
4. Концепції організації рослинного покриву: дискретність проти континууму.
5. Структура фітоценозу.
6. Вертикальна структура: ярусність (надземна та підземна), її екологічне значення.
7. Горизонтальна структура: мозаїчність, мікроугруповання та парцели.
8. Видове різноманіття: багаті та бідні фітоценози. Поняття про флористичний склад.
9. Життєві форми рослин за Раункієром як показник адаптації угруповання.
10. Взаємодії між рослинами
11. Типи взаємовідносин у фітоценозі: конкуренція, симбіоз, паразитизм.
12. Алелопатія: хімічний вплив рослин одна на одну.
13. Поняття про екологічну нішу виду у фітоценозі.
14. Едифікатори та асескатори: роль різних видів у формуванні середовища.
15. Динаміка та розвиток угруповань
16. Добова та сезонна динаміка (фенільні фази).
17. Сукцесії: причини виникнення, типи (первинні та вторинні).
18. Поняття про клімакс (стабільний стан) фітоценозу.
19. Вплив антропогенних факторів на трансформацію рослинних угруповань.
20. Принципи класифікації рослинності (еколого-фітоценологічний та флористичний підходи).
21. Рослинність України: основні типи (ліси, степи, луки, болота).

### VI. Шкала оцінювання

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

#### Шкала оцінювання знань здобувачів

| Оцінка в балах | Лінгвістична оцінка |
|----------------|---------------------|
| 90–100         | Зараховано          |
| 82–89          |                     |
| 75–81          |                     |





|       |                                        |
|-------|----------------------------------------|
| 67–74 |                                        |
| 60–66 |                                        |
| 1–59  | Незараховано (необхідне перескладання) |

## VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Григора І.М., Соломаха В.А. Основи фітоценології: навч. посіб. Київ: Фітосоціоцентр, 2000. 240 с
2. Екофлора України. Т. 1–3, 5, 6 / Відп. ред. Я. П. Дідух. К.: Фітосоціоцентр, 2000, 2002, 2004, 2007, 2010.
3. Зелена книга України. Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання, які підлягають охороні / Під. заг. ред. Я. П. Дідуха. К. Альтерпрес, 2009. 448 с. 10.
4. Кобеньок Г.В., Закорко О.П., Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: посіб. для вчителів і громад. природоохорон. організ. / за ред. Г.В. Кобеньок. К.: Wetlands International Black Sea Programme, 2008. 200 с.
5. V. Melnyk, O. Shynder, S. Didenko, L. Savchuk. *Euonymus nanus* (Celastraceae) in Europe and in the Caucasus Mountains: geographical distribution, habitats and modern state of populations. *Biosystems diversity*, 2024. Т.31. №1, P.116-126 DOI: <https://doi.org/10.15421/012411>
6. Коцун Л., Коцун Б., Савчук Л. Північноамериканські деревні рослини в культурфітоценозах Волинської області. *Нотатки сучасної біології*. Т.6. № 2 (2023) С.11-15.
7. Савчук Л., Шулипа Р. Екологічна характеристика біорізноманіття філії «Ківерцівське лісове господарство» ДП «Ліси України» (Звірівське лісництво). *Проблеми хімії та сталого розвитку*. 2024. №2. С.48-54.
8. Савчук Л.А. Заходи з розвитку Черемського природного заповідника. *Актуальні проблеми хімії, матеріалознавства та екології: матеріали I Міжнародної наук. конф., м.Луцьк, 12-14 травня 2021р.* Луцьк, 2021. С. 221-224.
9. Червона книга України. Тваринний світ. /за заг. ред. чл.-кор. НАН України І.А. Акімова. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 623 с.
10. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.